

**EL LLIBRE
DE LA SETMANA**
PERFIL

HISTORIADOR, CRÍTIC LITERARI I PROFESSOR A LA UNIVERSITAT DE LIVERPOOL, JOAN-LLUÍS MARFANY (BARCELONA, 1943) HA PUBLICAT ASSAJOS COM 'ASPECTES DEL MODERNISME' (1976) I 'LA LLENGUA MALTRACTADA' (2001)

JAUME
CLARET

Quan el 1970 va fundar-se la revista *Recerques*, el seu subtítol ja explicitava quins havien de ser els seus interessos: història, economia, cultura. En aquest últim camp, calia aspirar a emmirallar-se en la nostra millor historiografia cultural: la de Jordi Rubió. Però l'apostolat de Joaquim Molas, un dels cinc cofundadors, no va convèncer uns deixebles que preferiren decantar-se per camins de vegades més a la moda i gairebé sempre més còmodes que no la cansada erudició. Dels *moletes*, Joan-Lluís Marfany en va ser l'excepció i, de Liverpool estant, ha impactat successivament en les tranquil·les aigües de la historiografia local amb cada nou llibre.

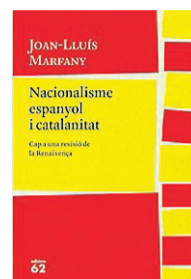
La polèmica és inherent al treball de Marfany. Després d'estudis decisius sobre el Modernisme, el catalanisme o la llengua, s'ha submergit en els anys de la Renaixença amb un primer volum del díptic amb que

pretén revisar apriorismes i, sobretot, un relat dominant positivista i teleològic. La referència a la immersió no és casual. Com en tots els seus llibres previs, el canemàs crític és abassegador. La contundència argumental es reforça amb desenes d'exemples que, malgrat l'excel·lent prosa de l'autor, allarguen el volum fins a les gairebé mil pàgines. A pilota passada, potser l'eliminació d'alguns casos concrets o de la llarga digressió sobre el provincialisme hauria pogut alleugerir el volum final sense qüestionar el fet que estem davant la millor història del XIX català des de la que va publicar Josep Fontana el 1989.

L'invent de la Renaixença

Ja des del títol, Marfany mostra les seves cartes: després de la Guerra de la Independència, la burgesia catalana va apostar decididament per la construcció d'una nació espanyola moderna, mentre simultàniament cultivava un regionalisme català complementari i subordinat al primer objectiu. "Com més espanyola esdevenia aquesta burgesia, més catalana se sentia", en un procés comú a molts altres països, on la identitat local servia per reforçar l'estat nació naixent.

La particularitat raïa, més aviat, en el protagonisme català, en la seva aposta per un model concret i en el seu fracàs parcial. La moderna identitat espanyola impulsada des de Catalunya sorgia estretament vinculada al liberalisme com a ideologia, al desenvolupament industrial i la creació d'un mercat interior a través del prohibicionisme primer i del proteccionisme després com a model econòmic, i a la invenció d'un marc cultural nacional únic a partir de la

NACIONALISME ESPANYOL I CATALANITAT
JOAN-LLUÍS MARFANY
EDICIONS 62
960 PÀG. / 25 €

LA BURGUESIA CATALANA VA APOSTAR PER LA CONSTRUCCIÓ D'UNA NACIÓ ESPANYOLA MODERNA, MENTRE CULTIVAVA UN REGIONALISME CATALÀ COMPLEMENTARI I SUBORDINAT

integració de la diversitat. "Els burgesos catalans sabien molt bé que la nació no es dona, sinó que s'ha de fer, i que la imbricació d'interessos i de funcions econòmiques era la via d'integració més poderosa i eficaç dels diversos elements heterogenis que n'havien de compondre el «conjunt harmònic»". En altres paraules, també hi havia projecte més enllà del simplificador aranzel.

Però aquest model topava amb els sectors dominants de la política espanyola. L'anticastellanisme dels catalans tenia la seva torna en la catalanofòbia respecte a un projecte per a Espanya que es veia massa lligat a uns interessos particulars i amb uns protagonistes massa pagats de la seva diferència. Per a Marfany, la paradoxa és la coincidència en veure agendes ocultes en aquesta burgesia catalana decimonònica, tant per part dels polítics espanyols d'aleshores com per part de la historiografia nacionalista catalana d'avui.

El record de les glòries passades, el trasllat de les despulles d'Antoni de Capmany o la reinstauració dels Jocs Florals no cercaven cap "renaixença", sinó reforçar un regionalisme ornamental, superficial i diglòssic, subordinat al nacionalisme espanyol en construcció. La tesi, esbossada ja en treballs previs com els de Josep Maria Fradera, suposa un autèntic torpede a una línia d'interpretació que Marfany qualifica de "criptoaustricisme", tot defensant que les nacions, contingents per definició, no són immanents, ni inamovibles. Però, amb la mateixa contundència, el seu fracàs interpel·la una nació espanyola més catalana del que l'al·lèrgia a la diferència li permet sovint reconèixer. ♦♦

CELIA ATSET

AMB ÈMFASI

RAMONA PÉREZ

'La veu de la viola' de Salvador Vergés

litut es retroba amb cada mot.

Hi ha un moment en què na Núria diu a la seva mare que es pot viure amb algú que ha perdut la capacitat d'expressió amb la paraula; difícil és conivir amb uns pares que mai no han parlat entre ells, només quan hi havia algú davant per tal de mantenir les aparences...

Hi trobem reflexions de molt diversa índole: els secrets mai confessats amb els quals s'aprèn a conivir; saber estimar com una necessitat natural; la valentia d'en Cinto, que va ser capaç de contradir la voluntat de l'amo quan li va fer una proposta que ens pot semblar impensable, però que no ho era tant en aquell moment: El senyor podia moure fils i crear relacions de conveniència que generaven desgràcia

i malviure per a molts innocents:

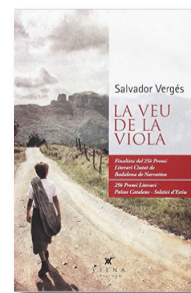
"...Sàpigues que no m'agrada que ningú em porti la contra, perquè jo sóc un home just i quan prenc una decisió és pel bé de tots" (pàg 95).

N'Aniol, sense ser "el fill", va ser la persona a qui més va estimar en Cinto, un amor que va néixer de la convivència en silenci. Els pocs mots pronunciats varen ser molt importants a la vida de tots dos.

El paisatge, la llum, la neu, les muntanyes, els ocells: El risc continu amb els elements que mai no s'arriben a controlar, la natura sempre sorprenent, sempre estimada.

Hi trobem expressions que no podem deixar de tenir presents:

"...Malgrat que amb la Núria se'ls havia trencat el plat bonic..." (pàg 238).

'LA VEU DE LA VIOLA'
SALVADOR VERGÉS
300 PÀG.
19,50 €

Na Teresa i la seva filla són dues persones separades de sempre per un gran secret.

Sempre la música, el cant dels ocells, l'harmònica, la viola i un moment en què n'Aniol diu a la seva estimadíssima amiga Núria:

"...La música em deixa caminar d'esquena com si el passat fos el meu destí i el futur, el meu turment..." (pàg. 195).

En aquest llibre els guardons rebuts donen sentit a la paraula "premi": Com hauria de ser sempre, els premis haurien de servir per donar a conèixer autors i obres importants. En aquest cas es fa justícia, tan difícil de trobar.

Un cop més, una recomanació sense reserves, un gran descobriment. ♦♦

El professor Sellabona ens parla de la importància d'anar passant de generació en generació les històries dels grans:

"...Havia nascut l'any 1812, havíem estat hores i hores junts i sense que mai no li hagués preguntat res de la seva infància..."

"...Ell havia parlat amb el seu avi nascut l'any 1741. T'ho imagines?..."

El nostre protagonista, n'Aniol, guarda com un tresor la carta que va arribar amb la seva viola, escrita pel darrer músic que la va tocar: Paraules que vénen de molt lluny segons la perspectiva d'un nen, transcendència i devoció quan en la seva so-